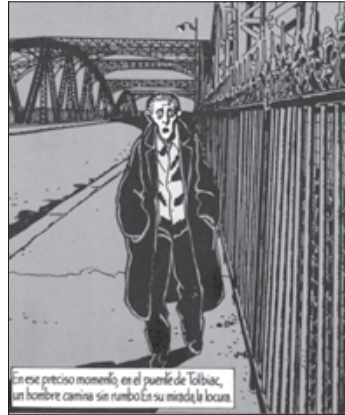

Els llibres de la setmana. Arriba del Sena una boira sòrdida en dues versions, totes dues excel·lents. La novel·la de Léo Malet *Niebla en el puente de Tolbiac* ha estat desenterrada per Libros del Asteroide.

I, simultàniament, l'adaptació al còmic realitzada per Jacques Tardi d'aquest clàssic de la literatura policiaca francesa, ambientat al París dels anys 50, ha arribat a la tercera edició a Norma.

▶ Jacques Tardi i Léo Malet (dreta), al carrer de Tolbiac. A la dreta, vinyeta de l'adaptació al còmic de la novel·la.

Darrere de la porta

■ POESIA

ENRIQUE DE HÉRIZ

Quan un poemari comença amb records de la infància i acaba amb indicis de la vellesa, ens podem donar per avisats: el trajecte entre els dos extrems serà intens. Per bé que és més coneguda per la seva activitat novel·listica, Margaret Atwood (Ottawa, Canadà, 1939) ja ha publicat més de 20 col·leccions de poesia, la major part encara inèdites a Espanya.

Més enllà de les adaptacions formals que requereix cada gènere, trasllada a tots dos les reconegudes marques de la seva escriptura: una visió humanística tenyida a parts iguals de duresa i ironia, un paisatge literari clarament nòrdic, fred, i una visió ideològica crítica i analítica. Els poemes de *La puerta* són gairebé espeleològics, com si tot el que contenen hagués arribat aquí lliscant cap a la profunditat des d'una esquadra de la superfície. Des del magnífic *La resurrecció de la casa de muñecas* fins a l'últim, el que dona títol al volum, tot són entreclarors: del record d'una cosa que va estar viva, de l'amenaça del que ja no ho estarà.

Gràcies a la ironia, Atwood juga amb els clàssics. Arrenca amb

Margaret Atwood publica un nou poemari d'ambiciosa maduresa

Eso otoño, poema gairebé botànic, però s'afanya a colar, entre el ressò dels fruits que cau en els arbres, la figura d'uns «viejos irascibles» amagats rere els troncs. «No tienen la paciencia de los cazadores/ ni su remordimiento/ Están seguros de que todo les pertenece». La part central del llibre reuneix els poemes polítics, encara que l'adjectiu els queda curt. Són entrellums de la guerra, del desastre ecològic: «¿Provocamos este desastre al respirar? ¿Solo queremos una vida feliz/ y que las cosas siguieran como antes».

Com no podia ser de cap més manera, la mateixa poesia és el tema d'alguns d'aquests versos, ja sigui per indagar en la seva naturalitat («el días de los poetas tiene dos manos/ la una es diestra y, la otra, siniestra»), en les obligacions del poeta («¿qué es lo que alegan saber?/ Escúpielo, les silbamos./ ¡Decidido claro de una vez!») o en les renunciacions que exigeix la seva tasca: «Nadie te obligó a ser esto, a torear con las sílabas y el dolor, a rodar desnudo por los cardos y sacar tu lengua en las espigas».

Al final ens espera una porta de vaivé que no para d'obrir-se i tancar-se, com si l'empenyés el vent, i ens permet entreveure a l'altra banda una llarga escala que baixa a no se sap on. ■

▶ LA PUERTA

Margaret Atwood Tr. M. Pilar Somacarrera. Bruguera. 272 p. 17 A

El primer París 'noir'

Léo Malet, creador del detectiu Burma, va ser pioner de la novel·la negra francesa

RAMÓN
Vendrell

No es deixin enganyar pel seu proteccionisme cultural: França estima la cultura popular americana. El camí del jazz, el rock and roll i, per descomptat, el gènere policíac (*polar*, en francès) cap a la (perdó) respectabilitat ha passat per l'Hexàgon.

Un exemple del cas que ens ocupa. La prestigiosa editorial Gallimard va inaugurar el 1945 la col·lecció *Série Noire*, al principi dominada per autors nord-americans que al seu país publicaven per entregues en *pulp*s. El nom de la *Série Noire*, a causa del color de les tapes d'aquests llibres, es va convertir amb el temps

en denominació internacional del gènere.

Però hi havia vida detectivesca en la literatura francesa abans de la icònica *Série Noire*. Léo Malet (Montpeller, 1909 - Châtillon-sous-Bagneux, 1996) va presentar en societat l'investigador privat Nestor Burma a *Carrer de l'Estació*, 120, del 1942. Abans s'havia dedicat a feines com la de venedor de diaris, paleta, extra de cine, cantant de cabaret i escriptor, amb diversos pseudònims, de novel·les de quiosc, i havia freqüentat el grup surrealista.

El fulletó decimonònic d'Eugène Sue *Los misterios de París* li va inspirar *Los nuevos misterios de París*, cicle (incomplet) en què Burma s'enfrontaria a un crim en cadascun dels 20 arrondissements de la capital francesa. *Niebla en el puente de Tolbiac* (1956) és la

peripècia corresponent al proletari districte 13è.

La novel·la és fidel als codis de la narrativa negra clàssica nord-americana. Això a efectes pràctics vol dir que es devora en un viatge en tren. Fins i tot a l'AVE. La prosa és tallant, el detectiu és un paio descregut encara que íntegre, apareix una noia problemàtica, el passat torna en forma de cas sòrdid.

No obstant, abunden els fets diferencials. París, un París *cutre*, té el relluc dels escenaris amb categoria de personatge, la noia problemàtica és una gitana, la pista falsa apunta a magribins, no especialment estimats en els dies de la guerra de la independència d'Algèria.

Un últim element fa que la novel·la s'emancipi de la tradició americana (i prefiguri el *neopolar* polític

de, per exemple, Jean-Patrick Manchette): el femer en què s'endinsa Burma està habitat pels seus vells companys anarquistes. Si Malet fa un retrat palpitant dels ambients llibertaris d'entreguerres és perquè els va freqüentar en la seva joventut.

Jacques Tardi (Valence, 1946) va iniciar amb *Niebla en el puente de Tolbiac* (1981) les seves adaptacions al còmic d'obres de Malet, totes a Norma. Un gran dibuixant de París per a un gran novel·lista de París. ■

▶ NIEBLA EN EL PUENTE DE TOLBIAC. Léo Malet

Traducció: Luisa Feliu. Libros del Asteroide. 176 pág. 16,95 A

▶ NIEBLA EN EL PUENTE DE TOLBIAC (còmic). Léo Malet i Jacques Tardi. Norma. 80 p. 15 A

Un humorista a qui retornar

'Big Jack, el sanguinari' rescata els relats d'Àngel Ferran, periodista dels anys 20 i 30, exiliat el 1939, elogiat per Benguerel i vilipendiat per Pla

■ LITERATURA CATALANA

Vicenç Pagès

Després de les promocions literàries del Nadal passat, ha passat un mes llarg sense novetats significatives en català. En canvi, val la pena dedicar l'atenció a *Big Jack, el sanguinari i altres contes*, d'Àngel Ferran, una recuperació de la jovesíssima editorial A contra vent, que té com a objectiu el rescat de textos periodístics injustament oblidats.

Àngel Ferran (Palafregell, Baix Empordà, 1892) va conrear el periodisme a *La Publicitat*, *El Be Negre*, *L'Esquella de la Torratxa*, *Mirador* i altres

publicacions dels anys 20 i 30. Cronista, comentarista cinematogràfic i redactor de taula, va practicar una de les modalitats menys perdurables del periodisme, com el gènere humorístic. Va publicar així mateix algunes narracions breus, que han estat incloses en aquesta antologia.

Com tants homes de cultura, l'any 1939 Ferran va travessar la frontera i es va instal·lar en un exili que semblava provisional però que l'acompanyaria fins a la mort, el 1971. Tot i que desconegut per molts lectors del segle XXI, els seus textos van ser lloats per Xavier Benguerel i vilipendiats per Josep Pla. La recuperació d'A contra vent per-

met ara que el lector hi accedeixi directament, sense prejudicis.

Del recull de relats *Big Jack, el sanguinari*, destaca en primer lloc la quantitat de defuncions que presenta. Es tracta de morts que eviten qualsevol forma de patetisme. Ans al contrari, ja que se situen dins els dominis de l'humor negre –a mig camí entre la fredor de Saki i les il·luminacions de Diego Ruiz–: quan el personatge es mor, el lector més aviat sent com li puja un somriure irònic. *El preu de les coses* s'inicia amb un seguici fúnebre i prossegueix amb un vodevil. *Esport 1900*, a mig camí entre la crònica i el relat, apunta les beceroles de l'atletisme

català en termes gens costumistes. *El soldat desconegut* és una crítica ferotge a aquesta figura tan estimada pels guerrers professionals.

Àngel Ferran aborda amb naturalitat la raresa, mentre que s'aproxima a la vida quotidiana com si fos una extravagància. I ho fa sempre amb un llenguatge modern, tallant, genuí, que defuig tant la carincloneria sentimental com els camins fressats que sovint tempten el periodista. Fixem-nos en aquest fragment de *Com es fa un diari*, que servirà per tancar la ressenya: «El redactor de societat és un home ben plantat i sol haver encarregat el talent que li serveix per treballar al diari a casa d'un dels millors sartes. Aquest talent sol oferir dues formes: l'esmoquing i el frac. A més a més sol ésser de bona procedència. No cal pas massa ortografia». ■

▶ BIG JACK, EL SANGUINARI Àngel Ferran.

A contra vent. 138 pág. 18 A